

SREDNJA EVROPA

- ŽELEZNA ZAVESA → blokovska delitev na razvitejše kapitalistične države (Nemčija, Švica, Lihtenštajn, Avstrija) in manj razvite države Sovjetske zveze – socialistična ureditev (Poljska, Češka, Slovaška, Madžarska, Slovenija); od konca 2. svetovne vojne do padca Berlinskega zidu (1989)
 - NIŽINE (Panonska nižina/kotlina)
 - SREDOGORJA (Nemško, Češko-Slovaško, Poljsko)
 - MLADONAGUBANA GORSTVA (Alpe, Karpati)
 - nižine: (Nemško-Poljsko nižavje) → morske in rečne naplavine, ledeniški nanosi; doline v smeri V-Z → PRADOLINE → doline, ki so nastajale za čelnimi morenami ledu, ki se je umikal proti S
 - sredogorja s kotlinami: magmatske in metamorfne kamnine; tektonske sile v alpidski orogenezi povzročijo prelamljanje površja, nastanejo grudasta gorstva, ki so se dvignila v hercinski orogenezi (Schwarzwald), ugreznjene kotline (Frankfurtska kotlina) in tektonski jarki; mnoge planote (Češkomoravska planota); doline (Renska dolina – plovna pot Ren-Majna-Donava); črni in rjavi premog
 - mladonagubani gorovji Alpe in Karpati: Afriška plošča se je pod morjem Tetis podirala pod Evrazijsko (terciar-alpidska orogeneza)
 - Alpe (2 delitvi):
 - Severnoapneniške, Centralne in Južnoapneniške (najbolj namočene → sredozemski in islandski ciklon)
 - Zahodne (višje in imajo več ledenikov) in Vzhodne
 - poledenitev Alp v pleistocenu – priostreni vrhovi, U-doline, ledeniške krnice, ledeniški nanosi
 - Panonska kotlina: tektonska udorina sredi mladonagubanih gorovij – nižinsko površje; ostanki sedimentov iz Panonskega morja
 - kontinentalno vlažno (izjema: na S je oceansko) in gorsko podnebje
 - oceanski vpliv se v smeri Z-V počasi manjša (oddaljenost od Atlantika), narašča kontinentalnost ← vse manj padavin, zgoščene so poleti, nekaj padavin prejmejo višji deli sredogorij, največ pa privetrna pobočja Alp in Z Karpatov
 - prevladuje listnati gozd
 - sušni deli → stepa (nekateri deli Madžarske)
 - gorski svet → rastlinski pasovi (listnati gozd, iglasti gozd, ruševje, gorsko travniško rastlinstvo, skalovje in grušč, skalovje, trajni sneg in led)
 - Slovani (Češka, Poljska, Slovaška, Slovenija), Germani (Švica, Nemčija, Avstrija, Lihtenštajn), Ugrofinci (Madžarska)
 - katoliška in protestantska veroizpoved + priseljeni delavci iz islamskega okolja
 - razlike v gospodarski razvitosti (stare in nove kapitalistične države)
 - Nemčija: država 'gospodarskega čudeža' → po vojni od ZDA prejme veliko gospodarsko pomoč; po združitvi obeh Nemčij, se je združena država začela soočati z gospodarskimi težavami
 - države V dela Srednje Evrope (izjema: Češka) so veljale za manj razvite
 - poslabšana socialna varnost, razslojevanje prebivalstva, dvig produktivnosti dela, številna nova podjetja z novimi delovnimi mesti
 - pokrajina Saška (Nemčija) je ena najbolj industrializiranih pokrajin
 - ČRNI TRIKOTNIK → tromeja med Češko, Poljsko in Nemčijo; velike emisije žveplovega in ogljikovega dioksida
 - program črnega trikotnika → uvajanje novih čistih tehnologij in izraba fosilnih goriv z manjšo vsebovanostjo žvepla
- ŠVICA IN AVSTRIJA:

- alpski državi
- izrazito gorsko podnebje le v Alpah, drugje kontinentalno vlažno
- storitvene dejavnosti, raznovrstna industrija, turizem
- Alpe so pomembna prometna ovira v območju modre banane za prehod v Padsko nižino za cestni in železniški promet (številni predori in viadukti)
- prometnice so zgradili v ledeniško ustvarjenih dolinah
- TEMPERATURNI INVERZIJA → izpušni plini se kopičijo v spodnji inverzijski plasti
- umiranje gozdov, zastrupljanje kmetijskih površin in vodnih virov, zdravstvene težave prebivalstva ← Švica prepove vožnjo tovornjakov ponoči, ob koncih tedna in med prazniki
- večina tovornega cestnega prometa se preusmeri v železniški promet
- turizem spreminja Alpe → hoteli, gorske vasi, turistični kraji (jezera, toplice, smučišča, tenis, gorsko kolesarstvo, pohodništvo, jahanje ...) – zimski in letni turizem
- ↑ izboljšava prometnih povezav (zobate železnice in žičnice)
- ZELENE VASI → območja, kjer je vožnja z avtomobili turistom prepovedana
- Švica:
 - ena najbogatijih držav na svetu
 - 4 uradni jeziki (nemščina, francoščina, italijanščina, retoromanščina)
 - KANTONALNA ureditev → ljudje znotraj vsakega od kantonov zelo samostojno odločajo o družbenem življenju in rabi jezika
- NEMČIJA:
 - prva evropska gospodarska velesila
 - v času gospodarskega razcveta se je priselilo več milijonov tujih delavcev iz Turčije in Jugoslavije
 - združitve obeh Nemčij (1990) je prinesla številne težave (pešanje gospodarstva)
 - Berlinski zid (1961-1989)
 - obnova obeh delov Nemčije (razlike se počasi zmanjšujejo)
 - Gornja Šlezija, Saška, Porurje, Porenje so pomembne industrijske pokrajine
 - Porurje (reka Ruhr) → najpomembnejše gospodarsko središče Nemčije, vodilna industrijska pokrajina v Evropi; črni premog, železova ruda, razpoložljive vodne poti, jeklarstvo
 - premogovna kriza (1957) → nemška gospodinjstva so premog zamenjala za kurilno olje, v kemični industriji je nafta zamenjala premog, izkop koksa za potrebe jeklarstva je postal vse dražji
 - jeklarska kriza (1974) → povpraševanje po jeklu se je zmanjšalo, začeli so uporabljati druge materiale, domače proizvode pa je izpodrivalo uvoženo cenejše jeklo, zmanjšal se je obseg jeklarske proizvodnje, povečalo se je število brezposelnih, prebivalstvo se je začelo odseljevati, nastopil je problem degradacije okolja
 - skušali so zmanjšati stroške izkopa premoga, v jeklarstvu so se specializirali v proizvodnjo kakovostnega jekla
 - prestrukturiranje celotnega gospodarstva → tradicionalne dejavnosti so nadomestili s preusmeritvijo v terciarne in kvartarne dejavnosti (visoka tehnologija, univerze, raziskovalne ustanove)
 - sanacija degradiranega okolja – zeleni pasovi, nasad več 10 000 dreves, zaščitenje območij, naravni parki
 - brezposelnost je še vedno nadpovprečna, odseljevanje še ni zamrlo
- POLJSKA:
 - Gornja Šlezija (črni premog) → najstarejša industrijska pokrajina v Evropi; največja zgostitev rudarskih in industrijskih mest; usmeritev v premogovništvo in težko

industrijo (železarstvo, jeklarstvo) je povzročila okoljsko katastrofo in hudo gospodarsko krizo

- zaradi onesnaženja okolja se je poslabšalo zdravje prebivalstva, površje je bilo degradirano, gozdovi so ponekod popolnoma izginili, nastajale so gore odpadkov

- likvidacija tradicionalnih panog in modernizacija

- poudarek razvoju perspektivnejšim gospodarskim panogam (storitvene dejavnosti, tehnološko napredna industrija)

- izgube v premogovništvu še naraščajo, obseg zapiranja najbolj problematičnih rudnikov se še poveča

- Posebna gospodarska cona Katowice → ustanovljena za pridobivanje tujega kapitala (največ je nemškega)

↑ Katowice se razvije v pomembno sejmsko, kulturno, raziskovalno in univerzitetno središče

- modernizacija sistema ogrevanja – onesnaženost zraka se precej zmanjša

- sistematično zbiranje industrijskih odpadkov, skladiščenje in recikliranje

- čistilne naprave in izboljšava kanalizacijskega omrežja – reševanje problema mestnih in industrijskih odplak

- regulacija površinskih vodotokov in gradnja več vodnih rezervoarjev –

- več naravnih in krajinskih parkov